

Til Borgarting lagmannsrett
Oslo

Anders Behring Breivik – Justisdepartementet - ankesak

Vi viser til beramming av ankebehandling av Oslo tingretts dom i Anders Behring Breiviks søksmål mot den norske stat v/Justis- og beredskapsdepartementet i Borgarting lagmannsrett 10. januar 2017.

1. Generelt

Norsk Presseforbund (NP) og Norsk Redaktørforening (NR) vil på vegne av de norske medier understreke at vi forutsetter at ankebehandlingen følger det som er domstollovens hovedregler, det vil si at hele ankebehandlingen skjer for åpne dører og at det ikke legges begrensninger på referatadgangen. Dersom det skulle være aktuelt å avsi kjennelse om begrensninger i så måte, så ber vi om å bli orientert om dette på et så tidlig stadium som mulig, slik at vi kan inngi merknader til eventuelle begjæringer om begrensning i offentlighetsprinsippet. Vi forutsetter da at vi får tilgang til relevant materiale for å kunne inngi våre merknader.

2. Spørsmål om fotografering, filming og kringkasting

Innledningsvis vil vi understreke det åpenbare; at det i sivile saker ikke foreligger noe forbud mot fotografering, filming eller kringkasting i sivile saker. Når lovgiver har valgt å innføre et så vidt spesifikt forbud som det vi har i straffesaker, må det – etter vårt syn – legges til grunn at det *ikke* var lovgivers hensikt å innføre et tilsvarende forbud i sivile saker.

Vi viser, som NRK gjør i sitt brev av 22. januar 2016 til Oslo tingrett, til så vel Dommerforeningens mediehandbok, som til Borgarting lagmannsretts egen kjennelse fra 2009 (LB-2009-79526). Av sistnevnte fremgår det – etter vårt syn helt korrekt – at § 133 er begrenset til å tilrettevise opptreden som "krenker domstolens verdighet", og at

"Det har neppe har vært lovgivers intensjon at rettens leder med hjemmel i § 133 første ledd om rettens verdighet skal kunne overprøve den avveining lovgiver har gjort med hensyn til medienes dekning av rettssaker gjennom utforming av reglene om offentlighet og referatadgang".

I utgangspunktet skulle det derfor være unødvendig å søke om ~~føret~~ fotografering eller filmopptak i forbindelse med en sivil sak som den foreliggende. Med bakgrunn i den prosess som fant sted i forbindelse med behandlingen i Oslo tingrett, og de beslutninger som da ble tatt av retten knyttet til opptak og kringkasting fra rettssalen, finner vi det imidlertid naturlig på forhånd å søke å avklare disse spørsmålene med Borgarting lagmannsrett.

Vi tar for gitt at dersom retten vurderer å legge visse begrensninger på adgangen til å gjøre opptak eller kringkaste fra forhandlingene under ankesaken, så vil man vise til domstollovens § 133, som gir retten anvisning på å sørge for at forhandlingene foregår "med orden og værdighet" og at rettens leder kan "tilrettevise" enhver som "forstyrrer" forhandlingene. Verken i lovteksten eller forarbeidene er det gitt noen hjemmel for retten til å vurdere hva som formidles fra forhandlingene eller hvordan dette skjer. Det er den eventuelle påvirkning

av forhandlingene i sanntid som skal beskyttes. Det samme er for øvrig også hovedhensynet bak forbudet i § 131a, men dette går vi ikke nærmere inn på.

Vi legger som utgangspunkt til grunn at lagmannsretten ikke vil gå lengre i å begrense adgangen til opptak og kringkasting enn hva tingretten besluttet. Det innebærer at vi forutsetter at det blir gitt tillatelse til å gjøre opptak for kringkasting fra innledningsforedrag og prosedyreinnlegg fra prosessfullmektigene.

Når det gjelder vitneavhør av andre profesjonelle aktører mener vi det samme må legges til grunn for dem.

I sitt brev av 2016-02-08 til NRK skriver Oslo tingrett at

"Når det gjelder vitneforklaringer, er retten også her kommet til at kringkasting vil virke forstyrrende for forhandlingene. Det er en reell fare for at fjernsynsoverføring vil føre til at vitnene kommer under et ekstra press i en allerede vanskelig sak. Dette vil igjen kunne resultere i at retten får et dårligere grunnlag for sin avgjørelse enn ellers. Videre er retten enig med staten i at det er sikkerhetsmessige motforestillinger mot å synliggjøre de vitner som skal forklare seg om saksøkers soningsforhold."

Dette er vitner uten noen annen relasjon til saken enn den som følger av deres profesjonsutøvelse. Det har formodningen mot seg at de skulle la seg påvirke, følelsesmessig eller på annen måte, av det faktum at et opptak som likevel gjøres (for overføring til lokale i Oslo) helt eller delvis også blir kringkastet. At dette skulle påvirke forhandlingenes "orden og værdighet" anser vi for usannsynlig. Opptaksutstyret og de som følger med betjeningen av dette vil uansett være tilstede i rettssalen. Det er altså ingenting ved et eventuelt opptak for kringkasting som vil kunne forstyrre forhandlingene, utover det som uansett vil finne sted av forstyrrelser som følge av rettens egen overføring til et annet lokale.

Til de "sikkerhetsmessige motforestillingene" som retten ikke utdyper er det vanskelig for oss å se hvordan *opptak* av vitneavhørene skulle kunne påvirke deres sikkerhetssituasjon. Vitnenes identitet er kjent, ikke minst for saksøker. Dersom det er forhold ved *innholdet* i deres vitneutsagn som skulle innebære sikkerhetsmessige utfordringer, må det eventuelt løses gjennom begrensninger i referatadgangen eller i ytterste konsekvens lukkede dører. De sikkerhetsmessige utfordringene, hva enten det gjelder vitnene selv eller innholdet i deres vitnemål, kan ikke løses gjennom et forbud mot opptak.

Vi tar det under enhver omstendighet for gitt at retten, dersom det er aktuelt å legge begrensninger på adgangen til å kringkaste vitnemål, ikke gjør disse gjeldende overfor vitner som ikke selv motsetter seg kringkasting.

Hva gjelder kringkasting av saksøktes partsforklaring bygget tingretten på en noe annen begrunnelse. Det heter i tingrettens brev:

"Retten legger til grunn at en kringkasting av saksøkers forklaring kan medføre en urimelig belastning for de fornærmede og etterlatte.

Retten viser også til statens argument om at kringkasting av partsforklaring kan være sikkerhetsmessig betenkelig, da dette representerer en kommunikasjonsmulighet for saksøker overfor personer det det må antas utilrådelig at han får kommunisere med. Retten viser i denne sammenheng til at all korrespondanse en innsatt som soner under særlig høyt sikkerhetsnivå har, skal kontrolleres av Kriminalomsorgen, jf. straffegjennomføringsloven § 30 annet ledd. Retten kan vanskelig se at plikten til å

kontrollere saksøkers kommunikasjon kan tilstrekkelig ivaretas dersom forklaringen kringkastes. ”

Vi har selvsagt forståelse for at direkte berørte parter i den opprinnelige straffesaken kan oppleve både rettsaken og dekningen av den som ubehagelig. Vi stiller oss imidlertid spørrende til hvorvidt belastningen ved selve kringkastingen selv er av en slik karakter at det begrunner en innskrenkning i hvordan saken dekkes journalistisk. For det første gjelder det sivile søksmålet helt andre spørsmål enn den opprinnelige straffesaken, og spørsmål knyttet til begivenhetene 22. juli 2011 blir knapt berørt. For det andre vil saksøkers forklaring uansett bli gjengitt og formidlet gjennom mange ulike kanaler og formater. For det tredje vil vi bemerke at graden av eksponering av saksøkte overfor den enkelte, gjennom levende bilder og lyd, uansett vil være noe en selv i stor grad selv kan regulere.

Når det gjelder det sikkerhetsmessig aspektet ved kringkasting av saksøkers forklaring, mener vi statens argument om muligheten for kommunikasjon med utenforstående fremstår som svært søkt. Saksøker har nå sittet isolert under særlig høyt sikkerhetsnivå i over fem år. At en partsforklaring knyttet til hans soningsforhold skulle gi muligheter for å sende noen form for ”koder” til utenforstående, utover det som uansett kan formidles gjennom selve innholdet i forklaringen hans, fremstår som svært fantasifullt.

3. Oppsummert

Vi mener sterke argumenter taler for at den kommende ankesaken gjennomføres med maksimal grad av åpenhet. Det dreier seg om en sak som reiser viktige prinsipielle rettssikkerhets- og menneskerettsspørsmål, knyttet til den mest dramatiske hendelsen i Norge i fredstid. Hvordan vi håndterer straffegjennomføringen til Norgeshistoriens verste drapsmann er åpenbart av stor allmenn interesse. Det skal derfor svært tungtveiende grunner til å begrense medienes adgang til å dekke ankesaken journalistisk, også gjennom bruk av levende bilder.

Oslo, 2016-10-20

Med vennlig hilsen

for Norsk Presseforbund

Nils E. Øy
spesialrådgiver

for Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær